

Jaargang 18 - nummer 2 - april 2015

Stichting
Landelijk
Ondersteuning en
Informatiecentrum
Seniorenbeleids-
advisering

NIEUWSBRIEF

themanummer

**informele
zorg**

Kantelen we afdoende?

Het Sociaal en Cultureel Planbureau wijst erop, dat veel gemeenten nog niet in staat zijn de bedoelingen van de Kanteling echt waar te maken. Gemeenten voeren wel de Kanteling in, met name de zogenaamde keukentafelgesprekken. Ze pakken de beweging die is ingezet door de Wmo duidelijk op, maar het sluitstuk ontbreekt. De veronderstelling dat er veel meer informele hulp komt en de hulp van de overheid afneemt komt nog niet uit de verf.

Een en ander komt tot uitdrukking in de evaluatie van de Wmo door het Sociaal en Cultureel Planbureau ("De Wmo in beweging"). Het Wmo Magazine hield een interview met de projectleider en twee onderzoekers.

Degenen die het keukentafelgesprek voeren proberen de kanteling te implementeren. Ze vragen burgers naar hun eigen mogelijkheden, maar dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Er komen natuurlijk mensen bij zo'n gespreksvoerder die alles al hebben geprobeerd of die echt geen eigen netwerk hebben. Dan ligt het voor de gemeente voor de hand een voorziening toe te kennen.

"Bovendien moet een gemeente geïnvesteerd hebben in welzijnsvoorzieningen of in combinaties van zorg en welzijn; want alleen dan kan een gespreksvoerder daarnaar verwijzen als alternatief voor individuele voorzieningen. De mensen die de keukentafelgesprekken voeren voelen zich soms niet erkend door de rest van de gemeente. Werken zij gekanteld, werkt de bezwarenafdeling bijvoorbeeld niet mee. Dat

kan bijdragen aan het gevoel dat ze de kanteling niet echt kunnen maken zolang niet iedereen in het gemeentehuis meewerkt".

De nieuwe manier van werken bevordert wel de zelfredzaamheid van burgers. Met individuele voorzieningen kan men concrete problemen in functioneren oplossen. Om burgers ertoe te brengen meer te participeren in de samenleving is echter meer nodig. Het gaat dan om vrijetijdsactiviteiten. Een gemeente kan activiteiten toegankelijker maken voor mensen met een beperking. Tevens blijken veel mensen behoefte te hebben aan iemand die hen vergezelt naar activiteiten. Welzijnswerk kan een rol spelen in het bevorderen van participatie.

Informele hulpverlening bestaat enerzijds uit mantelzorg en anderzijds uit vrijwilligerswerk. Mantelzorgers dreigen overbelast te raken.

"Daarbij spelen vier bevindingen een rol. Ten eerste zeggen vier van de tien mantelzorgers: 'Ik kan niet nóg meer mantelzorgen dan ik al doe'. Dat roept de vraag op wat er gebeurt als er desondanks een groter beroep op je wordt gedaan. Ten tweede zeggen vijf van de tien mensen: 'Ik zou geen keus hebben want de hulpbehoevende woont bij mij thuis, dus ik moet wel'. Ten derde zegt de helft van de mantelzorgers dat ze niet weten dat ze zelf hulp kun-

nen krijgen van de gemeente. En ten vierde herinnert slechts een derde van de mantelzorgers die aanwezig waren bij het gesprek met de gemeente.... zich dat de gemeente in dat gesprek vroeg of zij als mantelzorger ondersteuning nodig hebben.... De afstand tot de mantelzorger is groter dan de afstand tot de aanvrager. De veronderstelling dat er veel meer informele hulp komt en de hulp van de overheid afneemt, komt nog niet uit de verf.... Het lijkt erop, dat er combinaties ontstaan van formele en informele hulp en dat de afstemming tussen die twee steeds belangrijker wordt".

Tot zover het interview. In dit gesprek springen drie elementen eruit:

Het belang van informele hulp, enerzijds door mantelzorgers en anderzijds door vrijwilligers. De samenhang tussen zorg en welzijn, vaak in nieuwe combinatie.

Het belang, dat men in het keukentafelgesprek evenzeer aandacht heeft voor de aanvrager als voor de mantelzorger.

In dit maandblad gaan we hier dieper op in.

■
Bron: Gemeente kantelt nog niet overtuigend; tweede evaluatie Wmo door het SCP, interview gepubliceerd in Wmo Magazine 3, juli 2014.

Mantelzorg- ondersteuning is de basis

De nieuwe Wmo geeft gemeenten de regiefunctie in de ondersteuning van mantelzorgers. De staatssecretaris noemt m.b.t. tot de ondersteuning drie speerpunten: versterken, verlichten en verbinden. Mantelzorgbeleid moet zich richten op het versterken van de positie en regie van mantelzorgers en vrijwilligers, het verlichten van mantelzorg en vrijwilligerswerk en het beter verbinden van informele en formele ondersteuning en zorg.

Ze worden voorafgegaan door het aandachtspunt “vinden”. Het accent ligt op: bereiken van mantelzorgers, de positie van mantelzorgers innemen en samenwerking tussen zorgvragers, mantelzorgers, vrijwilligers en beroepskrachten. Gemeenten hebben hierbij een ondersteunende functie. Gemeenten vanuit de sociale invalshoek en zorgverze-

keraars vanuit de medische hoek krijgen samen de verantwoordelijkheid zorg en ondersteuning te organiseren.

Vinden

In de praktijk is het wel eens lastig om direct in contact te komen met mantelzorgers. Veel mensen

zijn zich niet bewust van het feit dat zij mantelzorgers zijn. Men blijft onzichtbaar. Het is van belang op zoek te gaan naar vindplaatsen door het leefpad en het zorgpad te volgen. Leefpad betekent plaatsen waar men gemakkelijk komt. Zorgpad betekent waar men komt voor zorg en ondersteuning. Veelal zijn dit medische of paramedische beroepen. Vraag mensen, die veel in contact komen met burgers, aandacht te schenken aan mantelzorgers en desgewenst signalen af te geven aan zorgverleners. Maak zorgverleners attent op aandacht voor mantelzorgers. Laat generalisten van het wijkteam actief op zoek gaan naar mantelzorgers.

Het is belangrijk, dat de gemeente mantelzorgers, hun situatie en hun hulpvraag zo goed mogelijk in kaart brengt. Waar komen ze en welke contacten hebben ze? Laat de gemeente ook het aanbod van mantelzorgondersteuning in kaart brengen. Vraag een overzicht van alle instanties die ondersteuning aanbieden en dring aan op samenwerking. Ontwikkel breed aanbod. Ga na welke mogelijke aanvullingen van mantelzorgondersteuning er zijn op het bestaande aanbod. Stel kwaliteitseisen.

Versterken

Met versterken zorgt de gemeen-

te ervoor dat mantelzorgers de regie kunnen voeren en behouden en keuzemogelijkheden hebben hoe zij de mantelzorg vorm geven.

Gemeenten moeten de belangrijke positie van mantelzorgers erkennen en hen actief betrekken bij het vormen en uitvoeren van beleid. Betrek de mantelzorgers bij het keukentafelgesprek en bezie de ondersteuningsbehoefte van de mantelzorgers. Onderzoek de vraag achter de vraag van zorgvragers en mantelzorgers. Heb ook aandacht voor de positieve ervaringen van de mantelzorgers. Wees flexibel en zoek naar de meest gepaste oplossing. De mantelzorgers komen zelf vaak niet of te laat met een hulpvraag. Ze vragen eerder hulp voor de zorgvragende. Ook gaat de zorgvragers er soms van uit dat de mantelzorgers wel zal helpen en wijst daarom professionele hulp af.

Mantelzorg is vrijwillig en kan nooit worden verplicht. De mantelzorgers moeten worden betrokken bij de aanvraag en het onderzoek met als aandachtspunten: mogelijkheden, belastbaarheid en eigen ondersteuningsbehoeften.

Eén van de belangrijkste ondersteuningsmogelijkheden is het delen van de zorg met anderen. Neem in de kwaliteitseisen voor (zorg)aanbieders afstemming tussen formele en informele zorg

op. De positie van informele ondersteuning en zorg moet goed worden verankerd in de Wmo. De samenwerking tussen mantelzorgers, vrijwilliger, professionele zorg en zorgbehoevende moet worden versterkt.

Had men tot nu toe vooral aandacht voor overbelasting, er moet nu meer aandacht zijn voor preventie en vroegtijdige ondersteuning. Het op tijd beginnen met lichte vormen van respijtzorg vergroot het effect vele malen en stelt de mantelzorgers in staat de zorg langer vol te houden. Normaliter zijn mensen bij elkaar betrokken in een wederkerige relatie. Het evenwicht in de relatie wordt verbroken, als een van de partijen hulpbehoevend wordt. Goede hulp kan erop gericht zijn de wederkerigheid tot op zekere hoogte te herstellen. Een mantelzorgers kan dan worden geholpen door het verlichten van de taak zonder deze taak weg te nemen. Voorbeeld: samen naar een concert gaan, waarbij de zorgvrijwilliger de rolstoel duwt en tijdens het concert de zorg op zich neemt. Dit in tegenstelling tot het totaal overnemen van de zorg en de mantelzorgers gehele vrijheid te geven.

Verlichten

Verlichten gaat over de draagkracht van mantelzorgers. Er

moet een balans zijn tussen de taken van een mantelzorgers: mantelzorgers, partner, kind, werknemer, scholier of vrijwilliger. Respijtzorg is uitdrukkelijk in de wet opgenomen. Het gebruik van respijtzorg blijft echter ver achter bij de behoefte aan respijtzorg. Vaak wordt ook in een te laat stadium gebruik gemaakt van respijtzorg. Mensen erkennen zich vaak niet als mantelzorgers en roepen geen ondersteuning in. Men is ook vaak onbekend met de mogelijkheden of men heeft moeite de zorg uit handen te geven. Er moeten vaak drempels worden overwonnen: erkennen van een respijtbepoefte; aanvaarden van respijtzorg en bereiken van respijteffect. Om van gebruik van respijtzorg tot werkelijk effect te komen zijn kwaliteit, regelmaat en continuïteit belangrijk. De mantelzorgers moet uiteindelijk de zorg ook mentaal los kunnen laten en nieuwe zin in het leven ontwikkelen. Als men zich nog steeds zorgen blijft maken, is het effect nog niet bereikt.

Gemeenten moeten aandacht besteden aan de manier waarop mantelzorgers en vrijwilligers worden ondersteund. Daarbij worden lokale vrijwilligers- en mantelzorgorganisaties betrokken. Er zijn vele mogelijkheden tot ondersteuning: scholing, informatie en advies; lotgenotencontact; mantelzorgsteunpunt, subsidie aan vrijwilligersorga-

nisaties e.d. In Nederland zijn steeds meer mantelzorgmakers actief. Deze bieden hulp bij het aanvragen van een indicatie of een persoonsgebonden budget, het invullen van formulieren, het afstemmen van werk en privé met de werkgever en het op orde krijgen van de administratie. Ook bestaan er zinvolle digitale informele zorgdiensten, die aan mantelzorgers gewenste ondersteuning geven. Ze bieden vaak een online platform waar cliënten, zorgverleners en mantelzorgers eenvoudig met elkaar kunnen communiceren en de zorg kunnen afstemmen. WeHelpen.nl is een landelijke online marktplaats voor het vinden en verbinden, organiseren en delen van hulp. Men kan via wehelpen.nl hulp vragen en aanbieden, maar ook hulp organiseren binnen een netwerk van familie en kennissen. De website van ShareCare Zorgsite maakt het mogelijk om cliënten, zorgverleners, mantelzorgers en familie met elkaar in contact te brengen en de zorgtaken onderling te verdelen. In Haarlem is een buurtmarktplaats waardoor men vraag en aanbod op elkaar afstemt. Het is zinvol met behulp van de gemeente aan te sluiten bij bestaande initiatieven of eventueel nieuwe initiatieven binnen de gemeente te organiseren. Laat cliënten en mantelzorgers daarbij meebeslissen en zorg voor goede communicatie. Iedere situatie vraagt haar eigen

vorm van ondersteuning. Werk netwerkgericht en zet in op preventie van overbelasting. Breng het netwerk in kaart, bespreek de mogelijkheden met cliënt en mantelzorgers en bevorder de kwaliteit. Organiseer informatie en advies. Maak de aanwezige mogelijkheden helder en wijs op laagdrempelige informatiepunten. Faciliteer emotionele steun en educatie voor mantelzorgers, b.v. een training of cursus. Ondersteun vriendendiensten en buddyzorg. Leer mantelzorgers grenzen te stellen. Zet in op praktische en materiële hulp voor mantelzorgers. Let op zaken als reiskosten, woningaanpassingen, kinderopas, administratie, hulp bij boodschappen, e.d. Maak werk van het vinden en binden van vrijwilligers. Het is belangrijk vrijwilligers te vinden, die passen bij de concrete situatie.

Gemeenten zijn verplicht een blijk van waardering te geven aan mantelzorgers, maar kunnen zelf kiezen hoe ze dat doen. Als de waardering openlijk wordt geuit kan men mogelijk ook nieuwe mantelzorgers bereiken. Wees ook hierbij flexibel en laat mantelzorgers mede de keuze van waardering bepalen. In enkele gemeenten bestaan er bijzondere initiatieven voor mantelzorgwaardering. In Den Haag bestaan er kortingspassen voor uitjes; Daar heeft men als mantelzorgers ook een eigen parkeerplaats.

Verbinden

Het gaat erom dat professionals aansluiten bij de leefwereld van zorgvragers en mantelzorgers en niet andersom. De gemeente moet de samenwerking tussen formele en informele zorg stimuleren. Maak afspraken met professionals over samenwerking met mantelzorgers. Verbindt verschillende beleidsterreinen. Breng informele zorgorganisaties en het bedrijfsleven bij elkaar in het kader van maatschappelijk betrokken ondernemen. Zet daarvoor uw regierol in, maar laat de uitvoering over aan geschoolde vrijwilligers. In Leiden hebben 13 organisaties een akkoord gesloten om mantelzorgondersteuning gezamenlijk goed te regelen. In kleine kernen bestaan er vaak burgerinitiatieven voor ondersteuning van mantelzorgers.

Rollen van de gemeente

Gemeenten hebben verschillende mogelijkheden om ondersteuning vorm te geven. In dit proces heeft de gemeente drie rollen: uitvoerder, opdrachtgever en regisseur.

Het keukentafelgesprek vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de gemeente. Samenwerking tussen formele zorg en mantelzorg moet daar haar start

vinden. Tussen formele zorg en informele zorg moeten eenduidige en heldere afspraken worden vastgelegd. Tevens moet de gemeente zorgen voor een goed samenspel tussen gemeente, zorgverzekeraars, zorgaanbieders en zorgkantoren. Als opdrachtgever koopt de gemeente mantelzorgondersteuning in en monitort dat. De gemeente legt continu samenwerkingsverbanden. Als regisseur moet de gemeente lokale vraagstukken op eigen wijze oplossen en zorgen voor samenhangend mantelzorgondersteuning zonder de uitvoerders voor de voeten te lopen. De gemeente stelt doelen en verwachtingen en monitort of deze worden bereikt.

Veranker eigen regie en keuzevrijheid van mantelzorgers in beleid. Geef mantelzorgers een formele rol in het proces en heb oog voor de vele rollen van de mantelzorger. Geef steunpunten mantelzorg een formele rol in de beleidsontwikkeling. Informeer de mantelzorger over de steunmogelijkheden.

Zorg voor actieve participatie van mantelzorgers in beleid. Geef mantelzorgers een positie in de adviesraad en in beleidswerkgroepen. Betrek mantelzorgers bij beleidsevaluatie.

Bronnen: Aandacht voor iedereen, Mantelzorgondersteuning is de basis; aandachtspunten voor lokaal beleid, Utrecht, november 2014.

Vrijwillige inzet is de Basis

Gemeenten zijn verplicht in het kader van de Wmo een vrijwilligersbeleid te voeren. Tevens hebben ingezetenen zelf de mogelijkheid initiatieven te nemen m.b.t. gemeentelijke Wmo-taken. Inwoners doen steeds meer zelf. Vrijwilligerswerk is hier werk dat onbetaald en onverplicht verricht wordt ten behoeve van anderen of van de samenleving in het algemeen in enig georganiseerd verband.

In het kader van een vrijwilligersbeleid zijn met name vijf aspecten van belang:

Stimuleren: het aantrekkelijk maken van vrijwilligerswerk;

Makelen: optimaal matchen tussen vraag en aanbod;

Ondersteunen: ondersteunen van vrijwilligers en de vrijwilligersorganisatie.

Verbinden: het stimuleren van een goede samenwerking tussen vrijwilligers en professionals;

Continueren: bevorderen dat de vrijwilliger zijn werk blijft doen en dat het werk doorgaat ook als de vrijwilliger besluit zijn bijdrage te beëindigen.

Veel vrijwilligerswerk wordt gedaan voor en door ouderen. Ouderen nemen steeds vaker

initiatieven om hun eigen leven vorm en zin te geven, vaak in het kader van onderlinge hulp-

verlening. Vaak nemen burgers zelf initiatief. Burgers springen steeds meer creatief in op situaties waarin beleid achterblijft of er door economische omstandigheden lacunes ontstaan. Gemeenten zijn in meerderheid van mening, dat langdurige zorg alleen betaalbaar blijft door inzet van vrijwilligers.

Stimuleren

Nederland is een van de koplopers als het gaat om vrijwillige inzet. Ongeveer de helft van de bevolking doet vrijwilligerswerk. Hulpbehoevenden hebben vaak een weerstand hulp te vragen aan vrijwilligers. Ze zijn meer geneigd hulp te vragen aan familieleden dan aan burens.

Het kan een gevoel van afhankelijkheid geven. Dit gevoel kan worden beperkt als men uitgaat van wederkerigheid. Van belang is daarom na te gaan, welke bijdrage de hulpbehoevende zelf kan geven. Doorgaans is men namelijk niet in alle opzichten hulpbehoevend. Er blijft echter een grote behoefte aan nog meer vrijwilligerswerk. Het is van groot belang, dat de gemeente echt open staat voor vrijwilligerswerk door te stimuleren maar niet te sturen.

Een goede organisatie van wijkteams kan hierbij een belangrijke rol spelen. Het is van belang,

dat zorg en welzijn intensief met elkaar samenwerken en dat zorg verschuift van zorgen vóór naar zorgen dat. Netwerkversterking gaat uit van een bestaand netwerk. Men brengt relaties in kaart en verkent de mogelijkheden. Netwerkontwikkeling gaat uit van het uitbreiden van sociale netwerken. Men tracht het informele netwerk te vergroten.

De gemeente kan dit in goed overleg ondersteunen. Neem het vormen van 'sociale netwerken' op in het beleid en maak het belang ervan duidelijk. Werk samen met vrijwilligersorganisaties en kerken. Stimuleer samenwerking tussen professionals en vrijwilligers. Stimuleer deskundigheidsbevordering.

Beperk ondersteuning van vrijwilligerswerk niet alleen tot dat op het gebied van de zorg, maar zet het breed in. Ondersteun het bestaande aanbod en zorg ervoor dat vrijwilligersorganisaties zichzelf op een positieve manier kunnen presenteren, bijvoorbeeld op een vrijwilligersmarkt. Stimuleer dat vrijwilligersinitiatieven en –organisaties zich kunnen presenteren via de lokale media. Laat als gemeente zien hoe belangrijk u vrijwillige inzet vindt. Ga op bezoek bij een buurtproject of stichting. Gebruik positief taalgebruik en breng de waardering tot uitdrukking. Zorg voor een onafhankelijke vrijwilligerscentrale, waar men terecht

kan met vragen en waar vrijwilligers op een goede manier worden gekoppeld aan behoeften.

Makelen

Het gaat erom behoefte en hulp bij elkaar te brengen. Hier ligt een taak voor de 'makelaar', een opbouwwerker nieuwe stijl. Het gaat hierbij om een nieuwe vorm van welzijnswerk. Enerzijds moeten de wensen en behoeften in kaart worden gebracht. Leefplannen zijn gericht op zo zelfstandig mogelijk leven. Ze gaan uit van sociale en professionele netwerken met accent op de directe omgeving. Men moet hulpbehoevenden zo ver trachten te krijgen, dat men wil aanvaarden. Planning en regie zijn in handen van de cliënt. Anderzijds moet men in de buurt mensen bereid vinden de hulp ook daadwerkelijk te geven. Reeds nu vindt men op meer plaatsen vormen van deze aanpak, onder meer onder namen als 'kwartiermaker', 'tijd voor elkaar', e.d. Daarbij gaat men ook vaak uit van de mogelijkheden die de hulpvragende heeft om anderen te helpen. Een netwerkcoach begeleidt burgers, zorgvrager of mantelzorgers om het sociale netwerk te versterken.

Makelen of bemiddelen kan op verschillende manieren. Een vrijwilliger kan binnen een orga-

nisatie werk zoeken dat hem of haar motiveert. Vrijwilligers kiezen doorgaans bewust voor een bepaalde organisatie. Aan de activiteiten van die organisatie wil men tijd en energie besteden. Er moet dus ruimte zijn voor activiteit en minder voor vergaderen. Een organisatie kan ook zelf op zoek gaan naar het aantrekken van vrijwilligers. In een buurt kan men huis aan huis gaan om te zien of iemand behulpzaam wil zijn. Men kan ook digitaal contacten leggen ofwel als individu of via een organisatie. Dit laatste komt steeds meer voor en waarborgt ook meer veiligheid.

Een efficiënt middel blijkt de beursvloer te zijn. Daarin stellen vrijwilligersorganisaties zich op als vragende partij en bedrijven als aanbieders (van mensen, middelen, producten). Dat kan alleen als de gemeente ruimte geeft zowel voor organisaties met als voor organisaties zonder subsidie zonder te veel administratieve rompslomp of voorwaarden. Diversiteit in organisaties geeft ruimte voor mensen met verschillende achtergronden en trekt dus meer mensen aan.

Verbinden

Goede samenwerking tussen vrijwilligers en beroepskrachten is essentieel. Organisaties die met vrijwilligers werken zijn te allen tijde verantwoordelijk voor

de uitvoering van de dienstverlening ook die door vrijwilligers. De zorgverlener voelt zich vaak verantwoordelijk. Men heeft dan ook de neiging handelend op te treden. Men zorgt vóór de hulpbehoevende. In veel gevallen is de cliënt echter beter geholpen met de steun van mensen uit de eigen omgeving, het netwerk.

De zorgverlener moet zich dan ook de houding eigen maken te zorgen dat, d.w.z. organiseren dat de gewenste hulp wordt gegeven, met name door anderen een stuk verantwoordelijkheid over te dragen. Voor een goede hulpverlening is het belangrijk dat er een goede samenwerking is tussen alle partijen die bij de hulp zijn betrokken: cliënt, mantelzorger, vrijwilliger en professional. Sociale contacten leiden niet altijd tot de gewenste hulp.

Er moeten daarom duidelijke afspraken worden gemaakt. Professionals moeten leren samen te werken met het netwerk in een gezamenlijk actieplan. Men moet een belangrijk deel van de zorg overlaten aan anderen, maar wel volgen of de hulp daadwerkelijk wordt gegeven. Men moet zo nodig terug kunnen vallen op professionele zorg.

Ondersteunen

De regering heeft het initiatief genomen om na te gaan welke

wet- of regelgeving de ontwikkeling van vrijwilligerswerk in de weg staat. Dergelijke belemmeringen kunnen echter ook in de gemeente voorkomen. In overleg tussen gemeente en organisaties kunnen deze aan het licht komen. Gedacht kan worden aan: belemmeringen bij het opstarten van activiteiten, omslachtige aanvraagprocedures voor subsidie, aanbestedingsprocedures die niet zijn afgestemd op vrijwilligersorganisaties, e.d.

Naast het wegwerken van belemmeringen kan men ook positief ondersteunen, bijvoorbeeld door een scholingsaanbod, al dan niet samen met naburige gemeenten. Vrijwilligersorganisaties zijn vaak op zoek naar meer informatie over bijvoorbeeld het verzekeren van vrijwilligers of de vrijwilligersvergoeding. Een aantal gemeenten kent zelf een vrijwilligersverzekering. Daarnaast kunnen organisaties advies gebruiken over bijvoorbeeld het werven van bestuurders of het aangaan van samenwerking.

Zorg vanuit de gemeente voor een klachtencommissie of een vrijwilligersombudsman.

Bronnen: Aandacht voor iedereen, Vrijwilliger inzet is de basis, Utrecht, november 2014.

Blik op: netwerkversterking en informele zorg, Tympaan Instituut, verslag van themabijeenkomsten in 2013 en 2014.

Actueel

april 2015

Als ik deze Actueel schrijf is het vlak voor de Statenverkiezingen. Ook de Waterschappen komen aan bod. Spannende tijden voor degenen die verkiesbaar zijn.

Ook spannend voor het Kabinet Rutte II.

Hoe gaan de machtsverhoudingen in de Eerste Kamer er straks uit zien. Blijft alles nog een beetje werkbaar?

Of moeten er nieuwe samenwerkingen gezocht worden?

Als gemeentelijke ouderenraad kunt u er bij deze verkiezingen niet zoveel aan doen. Maar voor de komende paar jaar is het zeker van belang u in de kijker te spelen.

Analyseer de programma's van de diverse partijen eens op hun ouderenbeleid.

Zijn er onderwerpen die meerdere partijen in het vaandel hebben staan? Wordt er in de Raad rekening gehouden met die onderwerpen of heeft u de kans hier een keer op in te spelen en te adviseren?

Wellicht heeft uw gemeente meerdere ouderenpartijen?

Dan is het wellicht raadzaam om als ouderenraad aan te sturen op meer samenwerking. Bij verkiezingen kunt u wellicht zelfs combinaties laten vormen.

Lois kan u helpen bij de aanpak van een breder gedragen ouderenbeleid. Onze cursus helpt u zeker op weg.

Kijk eens op www.Loisweb.nl voor meer informatie.

Bram Strookman

Voorzitter

MEER VRIJWILLIGERS?

In een onderzoek te Dordrecht zegt de helft van de ondervraagden, dat men niet bereid en in staat is vrijwilligerswerk te doen. Een groot aantal doet reeds vrijwilligerswerk. De overheid spreekt mensen aan op hun verantwoordelijkheidsgevoel, maar dat werkt niet. Er heerst nog vrij veel de opvatting dat de overheid zelf verantwoordelijk is. Men wil dan ook niet worden aangesproken door de overheid. Vrijwilligerswerk moet als vrijwillig worden erkend. Geef ruimte aan burgers om zelf initiatieven te nemen en nodig hen daartoe uit. Zorg voor een goed aanspreekpunt in de gemeente waar burgers met hun initiatieven terecht kunnen en biedt kleinschalige ondersteuning zoals vergaderruimte e.d.

Een aanzienlijk aantal burgers is op zich wel bereid vrijwilligerswerk te doen, maar men weet niet wat er mogelijk is. De bereidheid tot hulp wordt niet omgezet in daadwerkelijke hulp, als men er niet voor wordt gevraagd. Door bij mensen langs te gaan blijken meer mensen vrijwilligerswerk te kunnen en te willen doen dan men verwacht. Het merendeel van de mensen wil wel meer voor elkaar en met elkaar doen. Er is dan ook een potentieel aan vrijwilligers beschikbaar,

maar dit vraagt uit te gaan van de motivatie van de vrijwilliger, de vrijwilliger persoonlijk te benaderen en te vormen en vraag en aanbod te bemiddelen. Men moet ervoor worden gevraagd.

Vrijwilligerswerk heeft een positieve betekenis voor de vrijwilligers zelf. Mensen die vrijwilligerswerk doen zijn vaak gelukkiger en tevreden. Veel vrijwilligers willen er ook zelf beter van worden. Men wil zich graag ontwikkelen en daarom is scholing belangrijk. De inzet van vrijwilligers in de wijk hangt af van hoeveel contact er al is in de wijk en de sociale welstands-klasse (opleiding en beroep) van de buurtbewoners. Het in dezelfde buurt wonen op zich is doorgaans geen reden om vrijwilligerswerk te verrichten. Wel de relaties die men in de buurt heeft. De sfeer in de buurt en een prettige omgang met buurtgenoten bepaalt hoe mensen zich in de buurt voelen en stimuleert bereidheid hulp te verlenen. Sociale contacten voorkomen eenzaamheid en bieden mensen een netwerk.

Bron: W. van der Heide en H.A. Doelam – van Geest, Vrijwilligersgezocht voor hulp in de wijk; de inzet van burenhulp voor de vraag van kwetsbare burgers in de wijk, onderzoek in de Drechtsteden, Dordrecht, 2014.

SAMENWERKEN

Nederland wordt een participatiemaatschappij. Het beroep op zorg uit eigen omgeving wordt groter. Een op de vier Nederlanders geeft mantelzorg. Mantelzorgers hebben een centrale rol in de zorg en ondersteuning van de zorgvrager. Ze kennen degene voor wie ze zorgen en bieden die zorg vanuit de relatie die ze met de ander hebben. De druk op mantelzorgers neemt toe. De samenwerking tussen mantelzorgers en de formele zorg is de spil waar alles om draait. Zorgverleners zijn geneigd zelf actief te zijn. Ze willen de greep op het proces behouden en menen het sneller te kunnen doen dan mantelzorgers. Mantelzorgers kunnen het (vaak) niet alleen. Het is belangrijk de rol en positie van mantelzorgers te bekijken vanuit een integrale visie op zorg en ondersteuning. Het samenspel tussen formele en informele zorg is nog lang niet altijd vanzelfsprekend en gelijkwaardig. Mantelzorgers hebben soms het idee dat de professional de regie overneemt.

Professionals vragen zich af of

de mantelzorger wel de juiste capaciteiten heeft om de zorg te verlenen. Door in gesprek te gaan, verwachtingen uit te spreken en naar overeenkomsten te zoeken, kunnen zij elkaar juist aanvullen en ondersteunen. Voer ook een of meer afzonderlijke gesprekken met de mantelzorger. Daarnaast krijgt men steeds meer te maken met zorgvrijwilligers. Er zullen goede matches moeten zijn tussen vrijwilliger, hulpbehoevende en mantelzorg. Professionele hulp zal zich steeds vaker moeten richten op het faciliteren en versterken van het netwerk om zorgvragers en mantelzorgers heen. De samenwerking tussen mantelzorger, vrijwilliger, professionele zorg en zorgbehoevende moet worden versterkt.

Gelijkwaardige samenwerking tussen informele zorg en formele zorg is noodzakelijk voor integrale zorg en ondersteuning. Mantelzorgers moeten erkend worden in de vier verschillende rollen, die zij spelen. Bij elke rol past een eigen vorm van samenwerking. De mantelzorger is:

Collega. Hierbij past samenwerking. Geef de mantelzorger de juiste informatie over de zorg of aandoening. Zodat hij ook echt als collega kan functioneren.

Cliënt. Als de zorg te zwaar wordt kan de mantelzorger zelf cliënt worden. Dan is ondersteuning van belang.

Naaste. De zorgverlener moet erkennen, dat de mantelzorger een persoonlijke relatie heeft met de zorgvrager. De zorgverlener moet deze relatie faciliteren.

Expert. De mantelzorger kent doorgaans als geen ander de persoonlijke behoeften van de zorgvrager. Afstemming is noodzakelijk.

De mantelzorgondersteuning is in ontwikkeling. Vrijwilligers worden getraind om mantelzorgers te ondersteunen. Door het toenemend beroep op zorgvrijwilligers wordt ook hun ondersteuning en begeleiding steeds belangrijker. Er ligt een taak voor steunpunten voor het ondersteunen, begeleiden en scholen van mantelzorgers en vrijwilligers. Het steunpunt kan informeren over preventie en het vroegtijdig inzetten van respijtzorg. Het kan samenwerking tussen formele en informele zorg stimuleren. Het

kan lacunes in het aanbod van ondersteuning, begeleiding en scholing signaleren. Juist bij de huidige bezuinigingen is professionalisering van vrijwilligers van belang. Er moet zich een nieuwe vorm van samenwerking tussen professionele en informele hulpverleners ontwikkelen.

Een bijzondere vorm van samenwerken zijn de zogenaamde zelfhulpgroepen. Elke gemeente zou een eigen steunpunt zelfhulp moeten hebben als onderdeel van het bestaande steunpunt mantelzorg en aansluitend bij reeds bestaande groepen. Elke gemeente zou moeten weten, welke groepen zelfhulp in de gemeente aanwezig zijn. Tevens is enige ondersteuning gewenst, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van geschikte vergaderruimte. De gemeente moet zelfhulpgroepen niet beleidsmatig sturen. Zelfhulpgroepen bestaan vanwege de persoonlijke deelname. Zelfhulpgroepen kunnen niet alle problemen oplossen, maar met hulp van lotgenoten kan je wel leren het leven meer hanteerbaar te maken.

Aandacht voor iedereen, Kennisdossier 10, Mantelzorg en de Wmo, Utrecht, oktober 2014.
Mogelijkheden-zelfhulpgroepen, www.movisie.nl, 9-11-2014.

Zeven dilemma's bij decentraslisatie

Movisie formuleert een zevental vragen, waar de gemeente een antwoord op zal moeten geven:

1. Wie bepaalt welke maatwerkvoorziening een cliënt moet krijgen: de gemeente, een wijkteam of een specialist? Een combinatie van de drie ligt voor de hand: een Wmo-consulent die aanschuift bij het wijkteam en daarbij ook een deskundige om een oordeel vraagt.
2. Hoe ga je om met de meest kwetsbaren? De meest kwetsbaren zijn vaak niet goed in staat aan de bel te trekken.
3. Samenwerken en gemeentelijke verantwoordelijkheid. Hoe geef je vorm aan lokale democratie als gemeenten met elkaar samenwerken?
4. De gemeente staat dicht bij de burger, maar hoe voorkom je dat het beleid wordt bepaald door een kleine, selecte groep?
5. Hoe ga je om met incidenten? De gemeente is er niet bij gebaat als een wethouder bij de eerste de beste fout de laan uit gestuurd wordt.
6. Hoe stel je kaders aan opkomende burgerinitiatieven? Vaak lopen burgerinitiatieven aan tegen wet- en regelgeving en financieringsstromen die weinig ruimte bieden voor een 'anders georganiseerd' project.
7. Hoe borg je kwaliteit? Gaat het bij aanbestedingen om geld of om kwaliteit of de balans tussen beiden?

Bron: www.movisie.nl d.d. 19-6-2014

Eenzaamheid

Op 16 juli heeft staatssecretaris van Rijn een brief geschreven aan de Tweede Kamer over eenzaamheid. Van de Nederlanders heeft 38% te maken met eenzaamheidsgevoelens. Bij 30% is sprake van matige eenzaamheid, vaak tijdelijk of incidenteel. Bij 8% is sprake van ernstige

aanhoudende eenzaamheid. We maken onderscheid tussen sociale eenzaamheid – klein sociaal netwerk- en emotionele eenzaamheid, waarbij de kwaliteit van de contacten tekort schiet. Eenzaamheid kan in elke levensfase voorkomen. Eenzaamheid is een negatieve ervaring, maar belemmert ook deel te nemen aan de maatschappij. Gevolgen zijn: welzijnstekort, gevaar voor gedragsproblemen en gezondheidsrisico's. Men gaata slechter

Burgerinitiatieven en Gemeente

Er ontstaan steeds meer burgerinitiatieven. Burgerinitiatieven ontstaan vaak als reactie op ontbreken van bestaand

den moet ook van anderen komen vanuit het besef dat we meer oog voor elkaar moeten hebben. Dat vraagt om de inzet van een sociale buurt en lokaal vrijwilligerswerk. Samenwerken op lokaal niveau moet duurzaam verankerd zijn. Het gaat daarbij om de vraag hoe herken ik risicofactoren en kenmerken van eenzaamheid, wat kan ik zelf doen en waar kan ik hulp krijgen. De anonieme telefonische hulpdienst kan hierbij een belangrijke rol vervullen. De staatssecretaris wijst verder naar de Coalitie Erbij en nader onderzoek.

(Bron: Staatssecretaris M.J. van Rijn, Intensiveren en verankeren aanpak eenzaamheid, brief aan de Tweede Kamer van 16 juli 2014)

aanbod of aanbod dat niet aansluit bij de feitelijke behoeften. Initiatiefnemers zijn betrokken mensen die

hun directe omgeving willen verbeteren. Veelal begint het met kleinschalige diensten zoals vervoer, maaltijden, klussen aan huis, maar al doende bemerkt men steeds meer behoeften en breidt men de dienstverlening uit. Vaak kan men niet zonder professional, maar deze is dan nog meer dan elders dienstverlenend. De verhouding tussen burgers en professionals vernadert, maar ook tussen burgers en gemeente.

Hoe kan de gemeente burgerinitiatieven in de wijk stimuleren en faciliteren? Dat is de vraag, die de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling trachten te beantwoorden in hun rapport "Kantelkracht; gras groeit boven 7 graden".

Men geeft acht manieren aan om te bouwen op burgerkracht:

1. Ruimte geven en niet in de weg staan. Ruimte geven en loslaten klinkt eenvoudig, maar is de praktijk vaak heel lastig.
2. Aandacht en waardering geven. Veel mensen doen onopvallend en op kleine schaal

iets voor de gemeenschap. Vaak zijn het echter belangrijke bijdragen aan problemen als eenzaamheid, veiligheid, zorg en milieu. Gemeenten moeten oog hebben voor hetgeen gebeurt en hun waardering laten blijken.

3. Aansluiten bij lokale deskundigheid en netwerken. Gemeenten moeten zicht hebben op lokale initiatieven. Waar ontmoeten bewoners elkaar en welke ideeën wisselt men met elkaar uit?

4. De gemeente als verbinder en makelaar. Gemeenten bieden praktische ondersteuning en hebben een advies- en netwerkfunctie.

5. Verbinden van bewoners onderling. Feitelijk gebeurt er al heel veel, maar toch is niet altijd duidelijk welke vragen er in de buurt leven en welke interesses men heeft om elkaar te helpen. Gemeenten kunnen initiatieven stimuleren om vraag en aanbod met elkaar te koppelen.

6. Financieel ondersteunen. Veel gemeenten kennen een initiatievenfonds, een burgerkrachtbudget of een

andere vorm van financiële ondersteuning.

7. Overdragen van eigenaarschap. Gemeenten moeten zeggenschap over beleidsterreinen – beheer openbare ruimten, voorzieningen of faciliteiten e.d. – durven over te laten aan burgerinitiatieven.

8. Kantelen van de gemeentelijke organisatie. De ambtelijke organisatie moet erop zijn gericht burgerinitiatieven te stimuleren.

Het rapport geeft op elk van deze acht elementen voorbeelden aan, die in gemeenten spelen.

Volgens de gemeenten liggen veel initiatieven van burgers op het gebied van:

Welzijn, sport en cultuur
Wonen en ruimtelijke ordening
Gezondheid, opvoeding en veiligheid.

Het aantal terreinen waarop burgerinitiatieven ontstaan groeit echter duidelijk. Gemeenten ondersteunen deze initiatieven ook steeds meer. Vertaling van dergelijke initiatieven naar algemeen beleid blijft echter achter. Ook de samenwerking tussen vrijwilligers en professionals is in ontwikkeling. De ondersteuning

door de gemeente hangt sterk af van de plaatselijke omstandigheden.

Bron: Kantelkracht; gras groeit boven 7 graden, Den Haag, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, 2013.

Seringenlaan 22
3442 HK
Woerden
0348 – 415995

Telefoon
e-mail
stichting.lois@worldonline.nl
website
www.loisweb.nl

*

Het bestuur van de stichting bestaat uit:

A.P.J. Strookman	voorzitter/redactie
Drs. C.P.G. Tilanus	secretaris/redactie
E.J. Bosman	penningmeester
M.T. Fambach	bestuurslid/redactie
Mw. B. van Hes	2e secretaris
Ds. G. de Klein	bestuurslid/redactie
G. v.d. Meer	bestuurslid/redactie
A.J.H. Nijborg	bestuurslid

*

Donateurs mogen – mits met vermelding – de Nieuwsbrief kopiëren voor hun leden en andere belangstellenden.

Redactie en lay out
Webmaster
Piet Haring
J.A. van Vliet